

Het mosdiertje *Arachnidium fibrosum* Hincks, 1880 nieuw voor België en Nederland

Marco Faasse & Hans De Blauwe

Gedeelde ervaringen en belevenissen vormen een steeds terugkerende bron van genot. Dat geldt ook als het gaat over een esoterisch onderwerp als nauwelijks bekende mosdiertjes. Eén van ons had het geluk het zeer cryptische mosdiertje *Arachnidium fibrosum* te ontdekken in eigen land, waar het nog nooit was waargenomen. Op zich al een aardige belevenis. De determinatie vergde veel vingervaarigheid en observatie. Het leek een leuk plan de ander de determinatie nog eens over te laten doen. Gelukkig was dat niet nodig, want hij verzamelde twee weken later *A. fibrosum* in zijn eigen land, zonder op de hoogte te zijn van de waarnemingen in het buurland. Het uitwisselen van de ervaringen bij het verzamelen en determineren was natuurlijk een feest van herkenning.

Arachnidium fibrosum is een mosdiertje, waarvan de individuen een netwerk vormen, verbonden door soms vertakte uitlopers. De aard van deze uitlopers is niet helemaal zeker (deel van de autozoïden, geaborteerde autozoïden of kenozoïden). De mondopening bevindt zich op een opvallend lang peristoom. De tentakelkrans is relatief groot en bestaat uit 12-16 tentakels. Karakteristiek voor deze soort zijn de korte papillen rondom de zoïden en ook op het frontale oppervlak. Er is geen informatie over de voortplanting.

Het mosdiertje wordt gewoonlijk gevonden op de mantel van grote solitaire zakpijpen, maar is ook bekend van schelpen, kokers van *Sabella* en van op het mosdiertje *Bowerbankia pustulosa* (Hayward, 1985). Het is bekend van een beperkt aantal plaatsen rond Engeland (Northumberland, The Wash, Man en het Kanaal) (Hayward, 1985), een enkele waarneming in Frankrijk, bij Roscoff, en wordt ook genoemd van Brazilië en Ceylon (Prenant & Bobin, 1956). De waarnemingen buiten Europa, zeker die van Ceylon, lijken ons twijfelachtig. Sessiele soorten die zowel in onze wateren als in de tropen voorkomen zijn grote bijzonderheden.

Bij de laagwaterlijn aan de buitenzijde van de oostelijke havendam te Zeebrugge vonden wij een aantal kolonies op de mosdiertjes *Alcyonidium* sp. en *Bugula plumosa* (21/08/2001, 18/09/2001, 17/10/2001 en 01/03/2001). We vonden twaalf kolonies van *A. fibrosum* op lege mosselschelpen en één op een lege kokkelschelp op een diepte van 5-15 m bij het Goesse Sas (04/08/2001 en 11/08/2001).

De kolonies op mosdiertjes bestonden uit slechts enkele zoïden en waren niet bedekt met aangehecht materiaal. De lege schelpen waren bedekt met een laagje zandkorrels,

waartussen onder het binoculair na enige tijd tentakelkransjes van mosdiertjes verschenen. Van de rest van de diertjes was absoluut niets te zien. Het verwijderen van de zandkorrels met een naald was bijna onmogelijk zonder de kolonie te beschadigen omdat ze enorm goed vastgehecht waren aan de papillen aan het oppervlak van de mosdiertjes. Uiteindelijk lukte het enkele individuen aan de rand van de kolonie vrij te maken en op naam te brengen. De cryptische levenswijze zou mede een oorzaak kunnen zijn voor het tot nog toe onbekend blijven van het mosdiertje in Nederland. In België speelt waarschijnlijk het geringe aantal mosdiertjesinventarisaties een grotere rol.

Met behulp van de sleutel voor alle mosdiertjes van de familie Arachnidiidae wereldwijd (d'Hondt & Geraci, 1976) is gecontroleerd of onze waarnemingen een geïntroduceerde uitheemse soort betreft. Dit lijkt niet het geval te zijn.

Summary

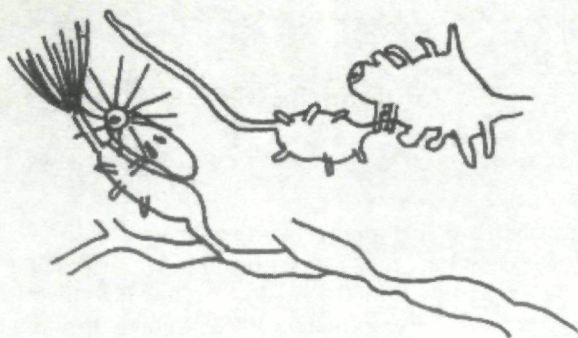
The bryozoan *Arachnidium fibrosum* was collected for the first time in Belgium on 21/08/2001 and in The Netherlands on 4/08/2001. Belgian colonies were found on the bryozoans *Alcyonidium* sp. and *Bugula plumosa*, colonies from The Netherlands were found on empty shells and were covered with sandgrains.

Literatuur

- Hayward, P.J., 1985. Ctenostome bryozoans. Syn. British Fauna (N.S.) no. 33. Brill/Backhuys, Leiden, 169 pp.
- Hondt, J.-L. d' & S. Geraci, 1976. *Arachnoidea annosiae* n. sp., nouveau bryzoaire cténostome Arachnidiidae du Golfe de Genes. *Annali Mus. Stor. nat. Genua* 81, 139-152.
- Prenant, M. & G. Bobin, 1956. Bryozoaires. Première partie Entoproctes, phylactolèmes, cténostomes. *Faune de France* 60. Lechevalier, Paris, 398 pp.

Naschrift:

Tenslotte een recept voor interessante marien-biologische waarnemingen: neem een diergroep waar (bijna) niemand een diepgaande belangstelling voor heeft, probeer na te gaan welke soorten voorkomen en waar ze leven, en zoek iemand met dezelfde afwijkende interesse om ervaringen mee uit te wisselen. Succes verzekerd.

Figuur 1. *Arachnidium fibrosum* (tekening: Hans De Blauwe)

Watergang 6
8380 Dudzele

Schorerstraat 14
4341 GN Arnhemuiden - Nederland